

lijksche verplaatsingen tusschen Oost- en Noordzee, dwars over het schiereiland Sleeswijk-Holstein, waarbij de dieren tegenwoordig naar het schijnt het Kieler kanaal als trekweg benutten.

(Wordt vervolgd).

G. A. BROUWER.

DOODSHOOFDVLINDERS IN BIJENKASTEN.

Nu er tegenwoordig zooveel waarnemingen worden gedaan over het leven van allerlei dieren, is er ook meer interesse om de vlinderwereld (waarin tot nu toe vooral systematisch wordt gewerkt) te observeeren.

Nu trof ik eenige tijd geleden in een Duitsche natuurkalender een foto van een doodshoofdvlinder op een bijenraat aan. Vanzelf interesseerde de foto mij en tal van vragen doen zich dan voor, waar je zelf geen antwoord op weet. Was dit geen trucfoto? Komt de doodshoofdvlinder vaak in bijenkasten voor? Gebeurt dat ook in ons land, waar de doodshoofdvlinder toch zoo betrekkelijk weinig voortkomt, etc.

In Ter Haar „Onze vlinders”, stond wel met een enkel woord aangeduid, dat de vlinder wel eens in bijenkasten voorkomt om daar honing te drinken, aangezien zijn zuigtong te kort is voor vele bloemen, maar hoe zoiets precies toegaat, dat is juist wat ons tegenwoordig interesseert.

Aangezien de vlinder in ons land zoo weinig voorkomt, is de kans om het binnendringen van zoo'n vlinder gade te slaan en daarbij verdere waarnemingen te doen, gering.

Ik besloot nu om eenige vragen daaromtrent in het „Maandschrift voor Bijenteelt” te plaatsen en op die manier de imkers zelf te laten vertellen in een zevental vragen over hun ervaringen daaromtrent.

Dit maandschrift is het meest gelezen imkersblad, zoodat ik daarmee het grootste deel der imkerbevolking bereikte. Alleen in Brabant en Limburg wordt het minder algemeen gelezen, aangezien er naast de Vereeniging tot Bevordering der Bijenteelt ook nog een Katholieke Vereeniging is met een eigen orgaan.

Wat betreft mijn vragen, deze waren als volgt:

1. Was deze vlinder reeds door steken der bijen gedood?
2. Waren er meerdere vlinders in uw kast?
3. Waren er op dat oogenblik ook wasmotten?
4. Bestaat de kans, dat de vlinder bij u in de kast overwinterde, of was hij dit van plan mischien?
5. Was het koud weer, toen u hem vond?
6. Was hier sprake van eenige schade?
7. Was uw bijenvolk op sterkte?

Op deze vragen kwamen 21 brieven binnen, waarin de imkers hun waarnemingen vertelden.

Wat betreft de plaats van herkomst, blijkt de vlinder in alle deelen van het land in bijenvolken aangetroffen te zijn en wel achtereenvolgens in Hulst (1 ex.); Hoogland (Utrecht, 1 ex.); Kampen (1 ex.); Tzum (Friesland 1 ex.); Dronrijp (1 ex.); Nieuw-Beerta (1 ex.); De Wilp (Groningen 1 ex.); Oldenbroek (1 ex.); Rossum (Gelderland 1 ex.); Putten (1 ex.); Noordwijkerhout (3 ex.); Rotterdam (1 ex.); Strijen (Z.H. 1 ex.); Rockanje (6 ex.); Avenhorn (N.H. 1 ex.); en Amsterdam (1 ex.); Geldermalsen (1 ex.); Venlo (1 ex.); (Numansdorp (2 ex.); Middenmeer (N.H.) (2 ex.) en Burgerbrug (N.H.) (1 ex.).

In totaal werden 31 doodshoofdvinders op die manier waargenomen.

Wat het resultaat van deze vragen aangaat:

Tusschen de vraag omtrent de wasmotten en sterkte van het bijenvolk bleek een zekere

samenhang. Zijn er wasmotten aanwezig, dan is het meestal geen sterk volk, aangezien een sterk volk toch het binnendringen van vreemdelingen verhindert. De wasmot vreet zich in de was der raten in en doet op die manier veel schade.

Nu bleek de vlinder in bijna alle 31 gevallen bij sterke volken (zelfs geweldig sterke, flink sterke, bijzonder sterke volken, zooals de imkers schreven) te zijn binnengedrongen. Wasmot was nooit aanwezig. Aangezien de imker altijd wel op zijn stand zwakkere volken heeft (vooral in Augustus en September na de zwermtijd), zal de vlinder waarschijnlijk een bepaalde voorkeur hebben voor sterkere volken.

Merkwaardig is, dat van de 31 doodshoofdvinders 9 in kasten en 22 in korven voorkwamen, temeer daar de korf veel en veel minder wordt gebruikt dan de kast.

Twee redenen kunnen m.i. hiervoor zijn: i.e. de korf is gemakkelijker binnen te dringen dan de kast; 2e. de korf straalt wegens grootere „poreusheid” meer honinggeur uit dan de houten geverfde kasten en trekt door zijn sterkere „geur” eerder aan. Dit laatste lijkt mij het meest aannemelijk; vooral als men ook let op zijn voorkeur voor sterkere volken, waar meer honing is, die geurt.

Wat betreft de vraag, of er andere vlinders aanwezig waren, bleek dat slechts bij één imker in Rockanje in een week tijds in Sept. '38 6 vlinders in de korf voorkwamen, telkens twee tegelijk. Zijn volk was flink en sterk. Naast de doodshoofdvlinder en wasmot komen dus geen andere vlinders in bijenvolken voor. Voor ons land is het dus een uitzondering, als er meer dan één doodshoofdvlinder in een kast of korf komt. Ook kwam het voor, dat de vlinder kort daarna door een volgend exemplaar gevolgd werd (Noordwijkerhout en de Wilp).

Op de vraag, of de doodshoofdvlinder schade had aangericht, luidde het eenstemmige antwoord: geen schade. Wel hadden sommige imkers kort te voor of daarna een volk zonder koningin, doch dit kan onmogelijk iets met de vlinder te maken hebben, aangezien een vlinder geen steekorganen bezit.

Zooals ook te begrijpen was, zijn de meeste doodshoofdvinders in Juli, maar vooral half Augustus en September, in de korven en kasten aangetroffen.

Doch ook begin Juni (Nieuw Beerta) en eind Mei (Hoogland) worden ze reeds aangetroffen en zelfs komt er een vermelding uit de provincie Groningen (De Wilp) in de maand Maart 1938, en wel twee stuks binnen een week. In die Maartmaand was 't anders exceptioneel goed weer en kunnen we hebben, of dat de pop in de grond overwinterd had en door het mooie weer is uitgekomen, of dat ze van uit Zuidelijker streken is komen aanvliegen, of dat ze in de korven overwinterde en in het najaar niet tot paring waren gekomen (dus zooals de citroenvlinders, kleine vos en dagpauwoogen dat doen).

Zooals de lezer wel zal weten, leeft de rups van de doodshoofdvlinder op aardappelloof en verpopt zich in het najaar in de grond.

Door de minste vorst sterft deze pop. Oudemans vertelt in een artikel (T. v. E. XLI), hoe hij 5 poppen van *Acherontia atropos* en 2 van *Sphinx convolvuli* laat overwinteren in de open lucht. Ik wil deze proef en zijn voorzorgsmaatregelen niet nader uiteenzetten, doch alleen melden, dat van de 5 poppen niet één tot een vlinder komt en van de *Sphinx convolvuli* 1 uitkwam.

Was er 1 pop van *Acherontia atropos* uitgekomen, dan was het bewijs der resistentie tegen vorst geleverd. Doch nu kunnen we niets daaromtrent zeggen; ook al omdat zijn materiaal niet groot genoeg is.

In zijn artikel schrijft hij o.a.: „Poppen zijn niet anders bij ons aangetroffen dan in het najaar. Het vinden van levende poppen in het voorjaar, waarvan bij ons geen enkel geval bekend is, zou, zoo daaruit vruchtbare vlinders voortkwamen, bewijzen, dat de doodshoofdvlinder in ons land een standvlinder is”.

De resistentie der pop tegen de winterkoude is waarschijnlijk niet voldoende om de pop tot het volgend voorjaar in 't leven te houden.

Aangezien in het voorjaar dus geen (of althans bijzonder weinig?) doodshoofdvinders in ons land aanwezig zijn, komt het aantal vlinders in de voorzomer dan ook van Zuidelijker streken ons land binnen. Misschien zijn de 2 gevallen uit De Wilp de eerste door de winter heen gekomen poppen van de doodshoofdvlinder in Nederland en dus de vlinder als „standvlinder” te beschouwen?

Ook de manier, waarop de bijen de vlinders hadden behandeld, was interessant om na te gaan. Deze behandeling droeg geen vriendschappelijk karakter!

In de meeste gevallen was de vlinder reeds doodgestoken, in enkele gevallen leefde ze nog. Werd de vlinder, na gedood te zijn, niet direct door den imker gevonden en weggehaald, dan werden de vleugels afgebeten en afgeknaagd, het lichaam werd leeggehaald.

Zoo werden vlinders gevonden met uitgerukte ingewanden en werden mij vlinders getoond, waar het gehele lichaam van was uitgeteerd. Doch andere vlinders werden met was op de raten „vastgekit”, of geheel onder de was gezet (om bederf te voorkomen?). Zelfs vond een imker een doode spitsmuis in zijn kast, die geheel onder de was gezet was. Op die manier was de muis van de buitenlucht afgesloten en goed geconserveerd.

Bij het betreden der korf waren de vlinders vaak angstig.

Mijn vriend Sjoerd Kamminga schrijft: „De vlinder was 's morgens door een buurvrouw ontdekt, die beweerde, dat hij floot als een vogel, toen hij in een boom zat, vóór hij dus in de kast op diefstal uittrok”.

Een andere imker schrijft, dat de bijen met groot rumoer in 't gevecht betrokken waren en dat de vlinder angstig „floot”. De aanval der bijen was soms zoo groot, dat een imker het meemaakte, dat de vlinder het hazenpad koos.

Dat doodshoofdvinders dus in Nederland ook in bijenkasten voorkomen en dat daarbij nog allerlei waarnemingen te verrichten zijn, maakt de vlinder nog interessanter dan hij al is.

Leiden, 1939.

C. J. VERHEY.

KORT VERSLAG VAN HET VOGELLEVEN IN DEN WIERINGERMEERPOLDER 1939 TOT 1940.

Het jaar 1939 begon met felle koude, strenge vorst deed vele Wintergasten in onze buurt belanden, zelfs de mooie *Sneeuwogors* zagen we in Sectie 7.

Deze koude, en 't natte voorjaar waren mede oorzaak dat de eerste worp der hazen is mislukt, wat aan den „hazenstand” hier dit jaar nogal afbreuk deed.

Ook was de broedtijd der vogels door deze koude iets later, \pm 14 dagen.

Als nieuwe broedvogels vonden wij:

Het *Paapje* bij Robbenoord.

Grauwe Klauwier Sectie A en E.

Het *Ijsvogeltje* zag men het heele jaar in Sectie A en E; vermoedelijk broedvogel.

De *Zilvermeeuw* heeft het gewaagd een drietal nesten bij de Oude Zeug te deponeren op diep geploegd land, deze nesten zijn direct vernietigd, want de *Zilvermeeuw* wordt hier danig vervolgd wegens z'n jacht maken op jonge hazen.

De *Ekster* heeft getracht bij Middenmeer te broeden, tot driemaal toe is hun nest verstoord, daarna zijn ze verdwenen; aan den Waardweg zag ik dezen zomer jonge Eksters; heeft hij hier gebroed?

Wat verder den vogelstand betreft:

De *Aschgrauwe Kiekendief* breidt zich ook sterk uit, ook hij wordt vervolgd wegens stroperij.

De *Bruine Kiekendief* zwierf hier dezen zomer ook zeer veel, waar zou die hier in de omgeving huizen?